

Јован Благојевић

Основе богословља Карла Барта

Поводом објављивања *Увода у еванђеличку теологију*
и зборника *Теолошки есеји*

Abstract. Аутор овог члanka представља основне и најзначајније идеје швајцарског богослова Карла Барта. Он указује на то да је Барт несумњиво био један од најзначајнијих богослова прве половине 20.в. Одрастао у хришћанској пасторско-професорској породици и који је и сам примио значајно богословско образовање на значајним богословским школама Швајцарске и Немачке. Прошао је пут раног богословског либерализма до оснивања тзв. *неоортодоксној и дигалектичкој богословља*. Он је био плодан аутор, истакнути предавач и друштвено ангажовани хришћански интелектуалац, због чега је у периоду нацизма био принуђен да напусти Немачку. У свом научном раду окретао се пручавањима свих хришћанских традиција, укључујући и рану патристику. То је основа на којој је „*васкрсао*“ тријадологију и есхатологију, богословске области које су добрим делом биле занемарене у протестантским круговима. Наглашавао Божију трансценденцију и, следствено томе, значај божанског откривења, тако да је и његова тријадологија била повезана са откривењем Бога људима. У том контексту наглашавао је значај Христа као *откривајуће Речи Божије* указујући на ауторите Светога писма као људског сведочанства о тој откривеној Речи. Реафирмисао је значај халкидонске христологије, и тиме утицао на многе позније значајне богослове немачког протестантизма. Барт је одбацивао *природно богословље и религију* као људски покушај досезања богоспознања. Тријадологија стоји и у основи Бартове антропологије и зато он човека, као *Imago Dei*, пре свега доживљава као биће способно за однос љубави.

Карл Барт је несумњиво један од најзначајнијих богослова краја 19. и прве половине 20.в. – ово је општа оцена богослова различитих богословских традиција¹. У циљу сагледавања његовог богословског значаја указаћемо на битне биографске податке и животне оквире унутар којих се развијало и стварало његово богословље. Непосредни повод за овај чланак је превод на хрватски језик значајног дела овог аутора *Увод у еванђеличку теологију*², као и избор његових текстова обједињених у збор-

¹ David F. Ford and Rachel Muers, editors *The Modern Theologians: An Introduction to Christian sience 1918: Daniel W. Hardy, Karl Barth* (University of Cambridge- University of Exeter: Blackwell Publishing Ltd, 2005), 21.39-40. Упор. Gareth Jones (editor), *The Blackwell Companion to Modern Theology*: Mark Lindsa, *Barth* (Malden - Oxford - Carlton : Blackwell Publishing Ltd, 2004), 328.

² Наведено дело изворно је објављено 1962. године у Базелу. Године 2007. објављено је у Загребу у издању Теолошког факултета *Матија Илирик Влачић*. Ово дело је, према речима самога аутора, по-кушај да се савременицима обрати укратко износећи резултате до којих је дошао у току својих студија, пасторске службе и академског рада. Он под *евангеличком* теологијом не подразумева (макар не првен-

нику *Teološki eseji*³. Сматрамо да ови преводи могу да се боље разумеју уколико се њихов читалац упозна са основама богословља овог аутора, макар и кроз један сажет преглед у овом приказу.

Биографски оквири и богословски развој Карла Барта

Карл Барт је био најстарији син Јохана Ф. Барта (Johann Friedrich Barth), конзервативног пастора и професора у Базелу и Берну. Студије богословља и философије отпочиње у Берну, где се осећао знатан утицај либералног богословља. Студије настављају Берлину, Тибигену и Марбурну. Дошао је под утицај Ханрака (Adolf von Harnack) и постао је прави ученик *савремене школе богословља*. Следио је Вилхема Хермана (Wilhelm Hertmann), Шлајмахера (Schleiermachers) и Ритчла (Ritschla).⁴

После студија ради као пастор у више места Швајцарске и Немачке, сусреће се са вођама екуменског покрета и ради у издаваштву. Дотакнут је тешким животом сељака и радника што га води ка политичком активизму.⁵ Први светски рат и њихово поспешивање тог рата довело је до потпуног раскида између Барта и његових учитеља.⁶ Истовремено одбације схватање о лаком друштвеном преображају као начину досезања Божијег Царства (идеје религијског социјализма) и враћа се концепту *савеза* објављеног путем Божије Речи у Библији⁷.

Ово га приближава историјском критицизму и **неортодоксном** концепту – **Бог је (сасвим) Други**. Човек не може да пређе понор и смртну црту (*Todeslinie*) која га дели од Бога. Историја спасења није део шире профане историје, нити историја поред профане историје већ је *штрајна криза* човекове историје⁸. Ово је учинило да Бартово богословље буде означено првенствено као истицање Божијег суве-

ствено) кофенсионалну теологију већ „*католички и екуменски коншинуитет све оне теологије у којој је криштијански теологије Божија самообјава, онако како је засведочена у Светом Писму односно евангелију*“, Karl Barth, *Uvod u evangeličku teologiju* (Zagreb: Teološki fakultet „Matija Ilirik Vlačić“, 2007), XI.

³ Поменути зборник представља публикацију у којој су објављени значајни Бартови реферати у периоду од 1939. до 1950. год. Већина есеја су излагања која је Карл Барт имао у различитим приликама и поводима. У овим текстовима Барт се најчешће бави местом и улогом Светог Писма, као сведочанства о Оваплоћеној Речи Божијој у хришћанској Цркви. Значај ових текстова је у откривању специфичне димензије еклесиологије, свакако из евангеличко-протестантске перспективе. При томе је од нарочитог значаја Бартово наглашавање живе повезаности између Христа и његове Невесте, што не подразумева само правоверност већ и снажан етички принцип који се формира у специфичном облику његовог (тео) хуманизма. Овај зборник на крају садржи и сажету, али веома добру, студију о Бартовом богословљу чији је аутор Иван Шарчевић.

⁴ Gareth Jones (editor), *The Blackwell Companion to Modern Theology*: Mark Lindsa, Barth, 229-230; David F. Ford and Rachel Muers, editors *The Modern Theologians: An Introduction to Christian sience* 1918: Daniel W. Hardy, Karl Barth, 22.

⁵ David F. Ford and Rachel Muers, editors *The Modern Theologians: An Introduction to Christian sience* 1918: Daniel W. Hardy, Karl Barth (University of Cambridge- University of Exeter: Blackwell Publishing Ltd, 2005), 22; Mark Lindsa, Barth, 329-330.

⁶ Alister E. McGrath, *Uvod u Kršćansku teologiju* (Rijeka: ExLibris, 2006), 125.129.140 упр. Hans Küng, Hans Küng, *Postojili Bog* (Zagreb: Naprijed, 1987), 471; Brown, R. E., Fitzmyer, J. A., & Murphy, R. E., *The Jerome Biblical commentary* (Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall 1968; Published in electronic form by Logos Research Systems, 1996), electronic ed.

⁷ David F. Ford and Rachel Muers, editors *The Modern Theologians: An Introduction to Christian sience* 1918: Daniel W. Hardy, Karl Barth, 22-23; Mark Lindsa, Barth, 330-331; Karl Barth, *Teološki eseji: Ivan Šarčević, Karl Barth (1886-1968) – pozitivizam objave i 'božanski' Bog* (Rijeka: Ex Libris, 2008), 113.

⁸ Исто, 115-117.

ренитета⁹. Овим је постављен темељ Бартовог дијалектичког или неоортодоксног богословља и објављен рат либералном и природном богословљу Шлајмахера и Првог Ватиканског Концила¹⁰.

Свеукупно, овај покрет га је покренуо на поновно откривање Библије што је резултирало знаменитим Бартовим *Коменијаром Посланице Римљанима* (*Römerbrief*, 1919)¹¹ који је „снажан крик“ наглашавања реалности Бога потпуно укљученог „у лични однос са човеком“, али на дијалектички начин који Бога оставља Богом, а човека човеком¹². Може се рећи да је овај сукоб означио богословску епохалну кризу, структуралну кризу епохе па чак и промену богословске парадигме¹³.

Наведено дело Барту доноси почасну професуру у Гетингену (Göttingen, 1921) као и сараднике у издавачкој делатности. Професорски позив Барта је суочио са недовољним познавањем дотадашњих богословских традиција, због чега се интензивно бави Калвином, Цвинглијем, Шлајмахером, Фојербахом, Анселмом и Аквинским¹⁴. Ускоро постаје професор Догматике и Новозаветне егзегезе, а нарочито се развија кроз упознавање римокатолицизма. Уочио је могућност да богословског саговорника потражи у Римокатолицизму наспрот неолиберализму¹⁵. Барт се окреће широком проучавању хришћанских традиција, нарочито схоластичке, источног предања и ране патристике. Ту почиње да инсистира на читању Библије у светlosti црквеног предања (под којим је подразумевао класике различитих хришћанских традиција)¹⁶. Наглашавао је да је немогуће комбиновати искрено и озбиљно убеђење да је Бог једном дао своју Реч са „нейоштовањем и занемаривањем онога што је следило“¹⁷. Ускоро започиње са предавањима на етичке теме, што га води раду на *Хришћанској доиматици*, спису који настаје у новим турбулентним годинама немачке државе.

⁹ Elwell, W. A., & Elwell, W. A. *Biographical entries from Evangelical dictionary of theology Vol. I: Biographical entries from Evangelical Dictionary of Theology*. (Baker reference: electronic ed.), 1997, c1984, Ferguson, S. B., & Packer, J. *New dictionary of theology* (Downers Grove, IL :InterVarsity Press, 2000, c1988), 690.

¹⁰ Hans Küng, 471-472; Karl Barth, *Teološki eseji: Ivan Šarčević, Karl Barth (1886-1968) – pozitivizam objave i 'božanski' Bog*, 114.

¹¹ Исто, 113-114 упр. Mark Lindsa, *Barth*, 330-331.

¹² David F. Ford and Rachel Muers, editors *The Modern Theologians: An Introduction to Christian since 1918: Daniel W. Hardy, Karl Barth*, 23; Jürgen Moltmann, *Raspeti Bog* (Rijeka: ExLibris, 2005), 386; Douglas J. Davies, *Anthropology and Theology* (Oxford • New York: Berg, imprint of Oxford International Publishers Ltd., 2002), 207-208.

¹³ Hans Küng, 471; Green, J. B., McKnight, S., & Marshall, I. H. 1992. *Dictionary of Jesus and the Gospels*. InterVarsity Press: Downers Grove, III, ел. издање; Karl Barth, *Teološki eseji: Ivan Šarčević, Karl Barth (1886-1968) – pozitivizam objave i 'božanski' Bog*, 115 упр. William T. Riviere, *Bibliotheca Sacra* 1988: *The Philosophy Underlying Barth's Theology* (Dallas, TX: Dallas Theological Seminary), electronic edition.

¹⁴ David F. Ford and Rachel Muers, editors *The Modern Theologians: An Introduction to Christian since 1918: Daniel W. Hardy, Karl Barth*, 22-23.

¹⁵ David F. Ford and Rachel Muers, editors *The Modern Theologians: An Introduction to Christian since 1918: Daniel W. Hardy, Karl Barth*, 22-23.26.

¹⁶ Mark Lindsa, *Barth*, 335; упр. David F. Ford and Rachel Muers, editors *The Modern Theologians: An Introduction to Christian since 1918: Daniel W. Hardy, Karl Barth*, 25.

¹⁷ Mark Lindsa, *Barth*, 335; David F. Ford and Rachel Muers, editors *The Modern Theologians: An Introduction to Christian since 1918: Daniel W. Hardy, Karl Barth*, 25; Karl Barth, *The Göttingen Dogmatics: Instruction in the Christian Religion*, vol. 1 (Grand Rapids, MI: William B. Eerdmans, 1991), 13; Karl Barth, *Uvod u evanđeličku teologiju* (Zagreb: Teološki fakultet „Matija Ilirk Vlačić“, 2007), 32.

Истовремено, врши развој и дораду свог *Коменијара Посланице Римљанима* (1919–1921) оштро постављајући епистемолошка питања у перспективи Божије *грујачијосити* и *субјектиносити* унутар откровења самог долазећи до решења у Христу. Барт се заправо рвао са *кјеркејоровским проблемом* бесконачне квалитативне разлике „између времена и вечноса, између сфере људске и божанске ети-*сијенције*“¹⁸. Са овим је повезана и напетост између скривеносити и оскривеносити *Божије* коју, такође, решава по христолошком кључу¹⁹.

Нова фаза рада почиње Бартовим одласком у Бон где се изнова враћа епистемолошким проблемима и њиховим односом према вери²⁰. Даљим развојем истраживања, Барт долази до пројекта у коме се удаљује од *Хришћанске доиматике* (*Die christliche Dogmatik*) ка *Црквеној доиматици* (*Church Dogmatics*) која је у себе интегрисала готово све области богословља којима се Барт бавио²¹.

Христолошки кључ превазилази природну расцепљеност богословских полова (створено-нестворено, природа-милост и сл.) кроз самооткривајуће деловање Тројединог Бога, које је основа сваког другог Бартовог докторског става којим се потврђује Божија објективност (другачијост) која је *делотворни услов* успостављања дијалога Бога и човека²². За Барта и сама тројичност сведочи о *оскривењском објективизму Божијем* иако се *штиме оскрива и њејова субјектиносит*, јер постоје два субјекта (Отац који се открива и Син који открива), а они су оба Бог. Ту је и трећи, Дух Свети, путем којег долази откривење. На тај начин, у откривењу божанских субјеката сачувана је тројичност.

Међутим, на који начин ми можемо да уђемо у тај свет божанског *Ja sam?* У свом откривењу Бог остаје скривен, према Барту, ово *не-оскривење* остаје *оскривење* јер је Бог је у свом божанству, и својој субјективности, постао објекат да би се суспрео са људским Ти²³. Дијалектички проблем скривености откривеног Бога, и откривености скривеног Бога обележио је цео *јешијенски период* Бартовог богословског деловања, а присутан је и изразито је наглашен и у његовој *Црквеној доиматици*.²⁴

Ова дијалог иницира сам Бог крећући ка човеку путем Речије Божије која је посведочена у Светом Писму. О томе ћемо нешто више рећи у наредном одељку. Пре тога, изнећемо основне постулате Бартовог схватања Бога и његовог односа са

¹⁸ Karl Barth, *Commentary on the Epistle to the Romans*, предговор другом издању (Michigan: Grand Rapids, MI: William B. Eerdmans), 10.

¹⁹ David F. Ford and Rachel Muers, editors *The Modern Theologians: An Introduction to Christian since 1918: Daniel W. Hardy, Karl Barth*, 25; Dennis M. Swanson, *Journal of Christian Apologetics: Extra-Biblical Evidence, General Revelation, And Scripture* (Galaxie Software: Garland, TX, 2000, c1999), electronic ed.

²⁰ Karl Barth, *Anselm :Fides Quaerens Intellectum* (London: SCM Press, 1960), 15; Jürgen Moltmann, *Teologija nade* (Rijeka: Ex Libris, 2008), 51.

²¹ David F. Ford and Rachel Muers, editors *The Modern Theologians: An Introduction to Christian since 1918: Daniel W. Hardy, Karl Barth*, 26-28 упр. Alister E. McGrath, 129; *Karl Barth, Teološki eseji: Ivan Šarčević, Karl Barth (1886-1968) – Pozitivizam objave i 'božanski' Bog*, 118.

²² Mark Lindsa, *Barth*, 339-340; Green, M. P. *Illustrations for Biblical Preaching: Over 1500 sermon illustrations arranged by topic and indexed exhaustively* (Baker Book House: Grand Rapids, 1989) ел. издање; Ferguson, S. B., & Packer, J. 2000, c1988. *New dictionary of theology* (Downers Grove IL: InterVarsity Press), 570.

²³ Mark Lindsa, *Barth*, 339-340.

²⁴ David F. Ford and Rachel Muers, editors *The Modern Theologians: An Introduction to Christian science 1918: Daniel W. Hardy, Karl Barth*, 25.32.

светом и човеком, који су се доследно рефлектовали у свим другим богословским областима којима се бавио²⁵.

1.1. Основа богословске дијалектике К. Барта - између Речи Божије и речи људске

Дијалектика богословља К. Барта може бити посматрана са више аспеката. Ипак, један од најзначајнијих је свакако дијалектика између *Речи Божије* као Божијег говора упућеног човеку и *речи људске* као људског одговора на упућен му говор. У разрешењу ове дијалектичке поларизације Барт препознаје основу и утемељење еклисиологије и еклисиолошких израза (богословља и проповеди).

1.2. Реч Божија - Божији говор човеку

Указујући на битне карактеристике Бартовог богословља Алистер Е. МекГрат (Alister E. McGrath) указује да један од термина којим се оно назива указује на његову близост са учењима из периода (протестантске) ортодоксије (=неоортодоксија). Други указује на Бартово наглашавање да однос Бога и човека не карактерише континуитет, већ свеколика *дијалектика* (=дијалектичко богословље) у чијем је пре-мошћавању кључна карика Божије откривење и тиме његова Реч упућена човеку²⁶. Божији говор упућен човеку, Реч Божија, постаје делоторни услов догматског исказа што показује дијалектичку удаљеност Бога и човека, али која се превазилази међусобном комуникацијом која води *актуелизацији* догађаја који се објављује (*proclamation*). При томе, *Писана Реч* (Свето Писмо) има значајну улогу посредника као *сигмен*, *реч пророка и апостола и она која позива*.

Овај божански говор човеку је и *природан и историјски*, а оваплоћењем Сина Божијег (у којем Реч Божија постаје човек) тај говор постаје и *рационални и лични*. Реч постаје дело обнављања повезаности Створитеља и створења, при чему се дешава Божије самообјављивање и зато је могућност спознаје објаве у самој објави (Речи)²⁷. Овде се изнова сусрећемо са Богом који се скривајући открива и откривајући остаје скривен, јер „за Барта *Исус Христос* означава *месио* прелома између нама познатој и нама непознатој светија, разделница времена и вечности, човека и Бога“²⁸, али и „месио прелома (Bruchstelle) видљивој и невидљивој светија“ у којем се сусрећу и раздвајају два света тј. „*готађај* прелома и пророда штапалне друјосији у светиј, *готађај* 'неирања' којим Бог присуји човеку и његовом светију“, а што и „јесиће сама објава“²⁹. Објава није конститутивни елемент божанства, сасвим аутономан, већ „месио у којем се открива Божија друјосиј“ и то као „фрајмен ђисион“

²⁵ Mark Lindsa, *Barth*, 340; David F. Ford and Rachel Muers, editors *The Modern Theologians: An Introduction to Christian since 1918: Daniel W. Hardy, Karl Barth*, 24-25.

²⁶ Alister E. McGrath, 129.

²⁷ David F. Ford and Rachel Muers, editors *The Modern Theologians: An Introduction to Christian since 1918: Daniel W. Hardy, Karl Barth*, 29-31.

²⁸ Karl Barth, *Teološki eseji: Ivan Šarčević, Karl Barth (1886-1986) – Pozitivizam objave i 'božanski' Bog*, 118; Donald G. Bloesch, *Osnove evanđeoske teologije I* (Novi Sad: Dobra, vest, 1989), 77; Jürgen Moltmann, *Teologija nade*, 59.

²⁹ Исто, 121 упр. Coates Thomas, *Concordia Theological Monthly: Barth's Conception of the Authority of the Bible* (August, 1954), 595-614.

рије“ који „не исуриљује Боја“³⁰. Оваплоћење Речи Божије у човека Иисуса Христа је спасењско дело за читав људски род јер омогућује успостављање нове заједнице са Богом³¹. Овим се долази до онога што Mackintosh означава као Бартово „бојословље Речи Божије“³².

Дејствену Реч Божију ништа не може да замени као тврди и независни критеријум. Изливање Светог Духа (и његови дарови) су субјективна стварносћ која нас истински отвара за познавање Речи дајући нам могућност да будемо слободни за оно што заиста јесмо³³. Бог се као Господ – према Барту – открива неокрњен у јединству и разликама тј. „као Онај који се отвара, Отварење и Откривеносћ“³⁴. Тако се стварност Бога (пре)познаје помоћу његовог милостивог самоодређења (selfdetermination) и самообјаве, и то у односу на нас. Тако се долази до истовременог наглашавања апсолутне Божије власти и хришћанског хуманизма³⁵.

Одбације се схватање да познање Бога чини могућим одређена епистемологија и истиче да је оно могуће само у Божијим делима која су испуњена у Речи и Светом Духу. Природно бојословље, али ни религија као таква, нису у могућности да омогуће такву спознају, напротив. За Барта и многе који су га следили, утицајем религија људски покушај досезања божанских реалности наспрот прихватању божанске објаве. Стога, то је покушај који се да упоредити са вавилонском кулом. Овде није у питању само негативан доживљај нехришћанских религија, него и свођење хришћанства на религију³⁶. Чини се да је овај став сам Барт прећутно ублажио³⁷. Ипак, идеја Божије самоотварења у Христу остала је доминантна. Људи

³⁰ Исто, 122 упр. *Bibliotheca Sacra*. 1998 (electronic edition.). Dallas Theological Seminary: Dallas, TX.

³¹ James Freeman Rand, *Bibliotheca Sacra*. 1998: *The Barthian Doctrine of Salvation Part 1* (Dallas, TX: Dallas Theological Seminary), electronic edition.

³² *Bibliotheca Sacra*. 1998 (electronic edition.). Dallas Theological Seminary: Dallas, TX; CLARK H. PINNOCK, *Evangelical review of theology: Volume 1: Theology of Wolfhart Pannenberg: a Critical Evaluation* (World Evangelical Fellowship. Theological Commission. 2000, 1977), ел. верзија.

³³ David F. Ford and Rachel Muers, editors *The Modern Theologians: An Introduction to Christian since 1918: Daniel W. Hardy, Karl Barth*, 31.

³⁴ David F. Ford and Rachel Muers, editors *The Modern Theologians: An Introduction to Christian since 1918: Daniel W. Hardy, Karl Barth*, 30.

³⁵ John Webster, *Karl Barth* (London: Continuum, 2000), 76; Alister E. McGrath, 293. О христоцентризму Бартовог хуманизма види: Charles M. Horne, *The Journal of the Evangelical Theological Society: Christian Humanism* (Galaxie Software: Garland, TX, 1988), electronic edition.

³⁶ Hans Küng, 560.576; David F. Ford, Ben Quash and Janet Martin Soskice (editors), *Fields of Faith- Theology and Religious Studies for the Twenty-First: Century* (New York, Melbourne, Madrid: Cambridge University Press, 2005), 60-61.81; Ferguson, S. B., & Packer, J. *New dictionary of theology* (Downers Grove, IL: InterVarsity Press, 2000, c1988), 540; William T. Riviere, *Bibliotheca Sacra* 1988: *The Philosophy Underlying Barth's Theology* (Dallas, TX: Dallas, TX), electronic edition;

³⁷ Alister E. McGrath, 516-517; Hans Küng, 481-482 види и: Anthony A. Hoekema, *Created in God's Image* (Eerdmans: Grand Rapids, 1986) упр. Klaas Runi, *Evangelical review of theology : Volume 22. A digest of articles and book reviews selected from publications worldwide for an international readership, interpreting the Christian faith for contemporary living: Why Christianity of All Religions?* (Logos Library System; World Evangelical Fellowship Theological Commission - Evangelical Review of Theology - Paternoster Periodicals: Carlisle, Cumbria, UK 2000, 1998), electronic ed; Thomas F. Stransky, *Evangelical review of theology: Volume 23: A digest of articles and book reviews selected from publications worldwide for an international readership, interpreting the Christian faith for contemporary living: The Mission of the Church, Post-Vatican II Developments in 'Official' RC Theology* (World Evangelical Fellowship. Theological Commission - Evangelical Review of Theology. Paternoster Periodicals: Carlisle, Cumbria, UK - Logos Library System, 2000, 1999), electronic ed; William W. Wells, *The Journal of the Evangelical Theological Society*:

који учествују у таквом *оікрувењском* познању учествују у истини, а да истовремено Бог остаје апсолутно слободан за живот у „изобиљу веома нарочитој савршенсћи“³⁸, односно свој сопствени живот Оца, Сина и Светог Духа³⁹.

2.1.1. Оікрувењска тријадологија К. Барта

Овде нисмо у могућности да детаљније разматрамо карактеристике Бартове тријадологије, нити њене критике. Ипак, потребно је рећи да Барт своју тријадологију не развија, првенствено, у персоналистичком правцу. Чини се да је он у свом тријадолошком учењу развијао своје схватање Божије самообјаве у контексту њеног субјекта, предиката и објекта (Бог је обављитељ, објава и објављено)⁴⁰.

Неки аутори сматрају да Барт заправо није довољно развио тријадолошке концепте, али се признаје његово приближавање Кападокијским Оцима. Он прави оштру разлику између „иманентне Тројице“ односно Свете Тројице по себи (унутар свог „затвореној круја“) и Свете Тројице икономије у којој се кроз Исуса Христа Бог открива свему оном што је то „преходно у себи самоме“. Истицао је потребу повезивања тријадологије са крсним догађајима и есхатолошким осмишљавањем отворене историје⁴¹. Овакав концепт тријадологије се понекад назива „христиоцентричном тријадологијом“. Бартова тријадологија је представљала својеврсно ревитализовање тријадологије на Западу који је ово хришћанско веровање готово у потпуности маргинализовао у периоду *загадног деизма* и доцније. Барт је своје тријадолошке поставке градио на оригиналној преради августиновских концепата, у складу са *источногредањском* критиком Августинове тријадологије и тиме је досегао *класични* тријадолошки исказ модерног богословског доба. Чињеница да га Барт ставља на почетак своје *Црквене доиматике* даје му нарочиту тежину, а чињеница да се сагледава у контексту Божије самообјаве даје му нарочиту форму⁴².

Са овим је повезано и његово схватање божанског стварања и његовог значаја у контексту објављујуће Речи Божије која је била у центру и овог Бартовог учења, јер се у Исусу Христу, као Оваплоћеној Речи, објединио Створитељ са створењем⁴³.

Треба рећи да је нарочити значај Бартове христологије у њеној изразитој правоверности и то у периоду када су западно, и то пре свега, протестантско хришћанство, запљуснуле различите хетеродоксне христолошке теорије. Највероватније да је Бартово снажно утемељење у патристичкој христологији овоме значајно допринело. Он је, наиме, комбиновао предањско схватање о две Христове природе са учењем о два Христова стања тј. његовом стању понижености и његовом стању узви-

The Reveille That Awakened Karl Barth (Galaxie Software: Garland, TX, 1988), electronic edition; Peter Beyerhau, *Trinity Journal: The Authority Of The Gospel And Interreligious Dialogue* (Deerfield, IL: Trinity Seminary, 1998), electronic edition.

³⁸ David F. Ford and Rachel Muers, editors *The Modern Theologians: An Introduction to Christian since 1918: Daniel W. Hardy, Karl Barth*, 32.

³⁹ Donald G. Bloesch, *Osnove evanđeoske teologije I* (Novi Sad: Dobra, vest, 1989), 46; Jürgen Moltmann, *teologija nade*, 63.

⁴⁰ Jürgen Moltmann, *Raspeti Bog*, 228.274-275.292.

⁴¹ Alister E. McGrath, 34.327-330; Volhart Panenberg, *Teologija I Filosofija* (Beograd: Plato, 2003), 50.211-212; 216-217.

⁴² Barth, CD III/2, 68. Цитиран код David F. Ford and Rachel Muers, editors *The Modern Theologians: An Introduction to Christian since 1918: Daniel W. Hardy, Karl Barth*, 33.

шености (при чему је тврдио да се Христова божанственост очитује управо у његовој понижености, те да се његова људскост очитује у његовој узвишености)⁴³.

Истовремено, ту се открива да бити човек значи бити са Богом и у његовој служби⁴⁴, али се и све више говори „о Божијем човештву и олазећи од његовој божанствености“⁴⁵. Истицао је да је „распећи Христос слика и ирилика невидљивог Бога“⁴⁶. Веома је значајан утицај на христологију тадашњих и потоњих богослова аутора (првенствено Брунер) у контексту њиховог враћања на христологију прва четири васељенска сабора⁴⁷.

Овде се отвара место и за други пол Бартове дијалектичке поставке. Свеколика Божија објава захтева и иришира одговор човека. Божанско дело стварања и заповести Бога Створитеља постају основа савеза а, Реч Божија узима форму Божијих милостивих заповести по којима треба да живи створено људско биће као слободно и одговорно пред Богом, поштујући и штитећи свеукупан живот... вокацију и част коју је Бог успоставио за човечанство као Створитељ и Господ⁴⁸. Открива

⁴³ Donald G. Bloesch, *Osnove evanđeoske teologije 1*, 113/116.127-134; Jürgen Moltmann, *Raspeti Bog*, 86.227-228; Alister E. McGrath, 340.362. Millard J. Erickson, *Perspectives on Evangelical Theology: Christology from Above and Christology from Below - A Study of Contrasting Methodologies* ed. Kenneth S. Kantzer and Stanley N. Gundry (Grand Rapids: Baker, 1979), 43-55; Elwell, W. A., & Comfort, P. W. *Tyndale Bible dictionary* Tyndale reference library (Wheaton, Ill: Tyndale House Publishers, 2001), 268. Millard J. Erickson, *Christology from Above and Christology from Below: A Study of Contrasting Methodologies*, у *Perspectives on Evangelical Theology*, ed. Kenneth S. Kantzer and Stanley N. Gundry (Grand Rapids: Baker, 1979), 43-55; Elwell, W. A., & Elwell, W. A. *Handbook of Evangelical Theologians* (Baker Book House: Grand Rapids, 1997, c1993), electronic ed.; David Wells Faith and Church, *The Person of Christ* (Crossway: 1984); James Freeman Rand, *Bibliotheca Sacra: The Barthian Doctrine of Salvation Part 1* (Dallas, TX: Dallas Theological Seminary, 1998), electronic ed.; Edward Schillebeeckx, *Jesus, an Experiment in Christology* (New York: Seabury, 1979). John Webster, *World Evangelical Fellowship - Theological Commission. Evangelical review of theology, Volume 3: The Humanity of God and of Man: An Introduction to Eberhard Jüngel* (Evangelical Review of Theology - Paternoster Periodicals: Carlisle, Cumbria, UK - Logos Library System, 2000, 1979), electronic ed.; Richard Bauckham, *World Evangelical Fellowship - Theological Commission. Evangelical review of theology Volume 3: Believing in the Incarnation Today* (Evangelical Review of Theology - Paternoster Periodicals: Carlisle, Cumbria, UK - Logos Library System, 2000, 1979), electronic ed.; John McIntyre, *The Christian Doctrine Of History* (Wm. B. Eerdmans Publishing Company: Grand Rapids, 1957); Van Til, Cornelius, "Has Karl Barth become orthodox?" *Westminster Theological Journal*, 16:135-181, May, 1954 упр. Cornelius Van Til, Karl Barth and Evangelicalism (Philadelphia, Pennsylvania: Presbyterian and Reformed Publishing Company), 1964.

⁴⁴ Barth, CD III/3, p. 7.167. Цитиран код David F. Ford and Rachel Muers, editors *The Modern Theologians: An Introduction to Christian since 1918: Daniel W. Hardy, Karl Barth*, 33-34.

⁴⁵ Karl Bart, *Teološki eseji: Ivan Šarčević, Karl Barth (1886-1968)* – *Pozitivizam objave i 'božanski' Bog*, 118.

⁴⁶ Jürgen Moltmann, *Raspeti Bog*, 86; Alister E. McGrath, 409; Eberhard Jüngel, *God as the Mystery of the World: On the Foundation of the Theology of the Crucified One in the Dispute between Theism and Atheism* (Eerdmans: Grand Rapids, 1983) упр. World Evangelical Fellowship. Theological Commission, *Evangelical review of theology: Volume 10* (Evangelical Review of Theology . Paternoster Periodicals: Carlisle, Cumbria, UK - Logos Library System, 2000, 1986), electronic ed.; John R. W. Stott, *The Cross of Christ* (Downers Grove: Inter Varsity Press, 1986).

⁴⁷ Antje Jackelén, *Time&Eternity: The Question of Time in Church, Science, and Theology* (Philadelphia and London: Templeton Foundation Press, 2005), 103; Ferguson, S. B., & Packer, J.. *New dictionary of theology* Downers Grove, IL: InterVarsity Press, 2000, c1988), 68; Dietrich Bonhoeffer, *Christ the Center*, translated by John Bowden (New York: Harper and Row, Publishers, 1966), 71-77. Bloesch сматра да је Бартов утицај највећи на подручју стварања специфичне христијанске Речи Божије у којој се истиче да је богопознање могуће једино по богооткривењу. Douglas J. Davies, 128 и Elwell, W. A., & Elwell, W. A. 1997, c1984: *Biographical entries from Evangelical dictionary of theology Vol: Biographical entries from Evangelical Dictionary of Theology* (Baker reference library-Logos Library System-Baker Book House: Grand Rapids), electronic ed.

⁴⁸ David F. Ford and Rachel Muers, editors *The Modern Theologians: An Introduction to Christian since*

се унутрашња повезаност богословских области као што су учење о стварању, савезу и спасењу у Христу, при чему се открива и битна димензија за антропологију која човека доживљава као биће савеза, па чак и *биће-за-савез*⁴⁹. Овим је постигнут један хуманистички искорак богословља који централну тачку не доживљава у *Емануелу, Боју са нама* већ у протолошкој и есхатолошкој реалности „човека *пред* *Бојом*“. Према неким схватањима, овај вид антрополошког богословља К. Барта је водио ка холистичком схватању човека по коме његова боголикост није неки његов квалитет (својство), већ сам човек тј. квалитет његове егзистенције, захваљујућу којем он може да уђе у заједницу са Богом (по дотицању од стране објаве)⁵⁰.

Ова идеја је још јасније изражена у Бартовом тумачењу билијског концепта *Imago Dei* које ћемо представити у наставку. То ће нам омогућити да боље разумемо људски одговор Богу који је човеку упутио своју Реч.

2.2. Основе Бартијовој антрополошкој богословља

Бартова антропологија се у основи заснива на специфичном схватању концепта *Imago Dei* који је изградио на различитим хришћанским традицијама (укључујући ставове ранохришћанских отаца, раних реформатора итд.). Прихватао је и схватања по којима се *Imago Dei* препознаје у разуму, самосвести, власти и самовласности човека. Брунер је исти појам тумачио као човекову способност за однос љубави. Ову идеју преузима Барт који је тумачи у контексту односа међу половима (Адам и Ева) у којем се та способност прво и исказала. Он томе даје специфично христолошку перспективу према којој поменути однос представља одраз односа Оца и Сина.

Тако истиче да *Imago Dei* значи да је човек *биће-за-однос* и *биће-за-заједницу* (насупрот хайдегеровском *биће-засмртју*) и то у христоцентричном смислу, јер је та слика Божија по којој је човек саздан, према Бартовом схватању – сам Христос. Христос није само други (последњи) Адам, већ и *пројо-Adam* тј. образац по којем је створен први Адам. *Слика Божија* се може развити једино у *Христију* и кроз *Христа*⁵¹, који је *слика Оца*, чиме Барт долази до тријадолошке основе разматрање антропологије⁵². Овај став, који се схватао и као вид Бартове реакције против ант-

1918: Daniel W. Hardy, *Karl Barth*, 34.

⁴⁹ Hellmut Traub, 220.

⁵⁰ Родољуб Кубат, *Основе Старосавезне антропологије* (Београд-Нови сад: ПБФ-Беседа, 2008), 34.35; Mathews, K. A., *The New American Commentary: Vol. 1A: Genesis 1-11:26- Genesis 1:26* (Nashville: Broadman & Holman Publishers- Logos Library System, 2001, c1995), electronic ed; Wood, D. R. W., Wood, D. R. W., & Marshall, I. H.. *New Bible Dictionary. Includes index* (Downers Grove: InterVarsity Press 1996, c1982, c1962), 722; Wolfhart Panenberg, 102.

⁵¹ Leroy S. Capper, *World Evangelical Fellowship Theological Commission Evangelical review of theology, Vol 10: Imago Dei and Church Order* (Paternoster Periodicals: Carlisle, Cumbria, UK - Logos Library System, 2000, 1986), electronic ed; G. C. Berkouwer, *Man: The Image of God* (Grand Rapids: Eerdmans, 1962), 73. James Orr, *God's Image in Man* (Grand Rapids: Eerdmans, 1948), 36; J. I. Packer, *Knowing Man* (Westchester, IL: Cornerstone, 1979), 30–31; Walvoord, John F. *The Holy Spirit*. 3rd edition (Grand Rapids: Zondervan Publishing House), 1958; Wood, D. R. W., Wood, D. R. W., & Marshall, I. H., *New Bible Dictionary* (Downers Grove: InterVarsity Press, 1996, c1982, c1962), 722; Ferguson, S. B., & Packer, J. New dictionary of theology (Downers Grove, IL: InterVarsity Press, 2000, c1988), 328; Meredith G. Kline, *Westminster Theological Journal: Creation In The Image Of The Glory-Spirit* (Philadelphia: Westminster Theological Seminary, 1998), electronic edition.

⁵² Leroy S. Capper, *World Evangelical Fellowship Theological Commission Evangelical review of theology, Volume 10: Imago Dei and Church Order* (Paternoster Periodicals: Carlisle, Cumbria, UK - Logos Li-

топоцетризма либералног богословља⁵³, постао је веома прихваћен од стране неких западних богослова који су полазили од тријадологије (чије трагове препознају у библијском изразу „*хаже да начинимо*“), указујући да је *imago Dei* заправо одраз Тројединог Бога у човеку који је биће створено за комуникацију и заједницу. У овом су предњачили John Laidlaw и J. I. Packer⁵⁴.

2.3. Реч људска - човеков одговор Богу

Људски одговор на божанско самосведочење у Христу није условљено епистемолошким техникама и дисциплинама и може бити дат једино вером. Барт у вери види темељ богословља што је у складу са другим предањем хришћанског Запада (и римокатоличког и реформаторског, мада се међу њима не повлачи знак једнакости)⁵⁵.

Овај однос између Божијег самообјављивања и људског одговора је основа на коме почива концепт *савеза*, једног од најзначајнијих појмова у Бартовом богословљу. Почетак тог савеза је стварање, а циљ је досегнут у Христу⁵⁶. Корелација између стварања и савеза, природе и историје, показује да историјски савез своју *силашњу* основу налази у *превласци божанској промовићења* којом се показује брига Створитеља за створење⁵⁷. Ово је К. Барта водило ка схватању да стварање, које је богословски догађај, не може бити расветљено или схваћено у светлу природних наука. Он је библијски извештај о стварању радије посматрао као сагу са богословском поруком него као историјски извештај⁵⁸. Ову идеју, доцније, у духу бартовских поставки је развијао Thomas F. Torrance⁵⁹.

На тај начин, Реч Божије самообјаве одређује и обнавља наш говор о Богу и наше људско постојање као *imago Dei*; изван овога нема начина за однос са Богом или

brary System, 2000, 1986), electronic ed; Philip Edgcumbe Hughes, *Christian Ethics in Secular Society* (Grand Rapids: Baker, 1983), 149–151.

⁵³ Ferguson, S. B., & Packer, J. *New dictionary of theology* (Downers Grove, IL: InterVarsity Press, 2000, c1989, 29.571).

⁵⁴ John Laidlaw, *The Bible Doctrine of Man* (Edinburgh: T. & T. Clark, 1879), 128–129; Mathews, K. A. 2001, c1995. *The New American Commentary Vol. 1A: Genesis 1-11:26* (Nashville: Broadman & Holman Publishers - Logos Library System, Genesis 1:26), electronic ed. G. C. Berkouwer, *Man: The Image of God* (Grand Rapids: Eerdmans, 1962), 73.

⁵⁵ Hans Küng, 68.73.84-85.91; K. Jewett, *Inspiration and Interpretation “Emil Brunner’s Doctrine of Scripture”* (Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans Pub. Co., 1957), 210; Klaas Runia, *Karl Barth’s Doctrine of Holy Scripture* (Grand Rapids, Michigan: Wm. B. Eerdmans Publishing Company, 1962), 116; Enns, P. P. 1997, c1989. *The Moody handbook of theology* (Moody Press: Chicago, Ill, 464.560.623).

⁵⁶ David F. Ford and Rachel Muers, editors *The Modern Theologians: An Introduction to Christian since 1918: Daniel W. Hardy, Karl Barth*, 33 упр. Harold O. J. Brown, *Trinity Journal: Theological Reflections Covenant And Dispensation* (Deerfield, IL: Trinity Seminary, 1998), electronic edition.

⁵⁷ David F. Ford and Rachel Muers, editors *The Modern Theologians: An Introduction to Christian since 1918: Daniel W. Hardy, Karl Barth*, 34.

⁵⁸ Alister E. McGrath, 303. Moller, F. P. *Words of light and life Vol. 5: The wonder of creation and the enigma of spiritual beings - The creation narrative as inspired saga* (Pretoria: Van Schaik Religious Books), 1998, c1997; Moller, F. P. *Words of light and life Vol. 5: The wonder of creation and the enigma of spiritual beings - Genesis 1:2 speaks of the dark aspect of creation* (Pretoria: Van Schaik Religious Books), 1998, c1997.

⁵⁹ Douglas, J. D., Comfort, P. W., & Mitchell, D. *Who’s who in Christian history. Illustrated lining papers* (Wheaton, Ill : Tyndale House, 1997, c1992), ел. издање. Ferguson, S. B., & Packer, J. *New dictionary of theology* (Downers Grove, IL: InterVarsity Press, 2000, c1988), 540; Moller, F. P. “The wonder of creation and the enigma of spiritual beings”, *Words of light and life Vol. 5* (Pretoria: Van Schaik Religious Books, 1998, c1997), ел. издање.

за стварно постојање⁶⁰. Барт се удаљује од историјских и експерименаталних богословских метода наглашавајући конкретност хришћанске тријадологије у сусрету Створитеља и створења путем *суверене Речи*⁶¹. Та Реч Божија је упућена човеку која захтева и изазива *људски одговор који се не враћа без илода* (Ис 55,11). Христос је *овайлоћена Реч, Реч* која је на себе узела људску природу као *први илог* свог деловања. У овој перспективи, свака антропологија у својој основи мора имати христолођију⁶². То је реалност у којој се показује значај *одлуке вере* за човеков одговор којим иступа из неутралности ка слободној покорности *Речи* и постаје оно што она тражи стојећи пред Богом онаквим какве нас је Бог замислио и каквим нас хоће. Чини се да је у овом схватању Барт био под знатним утицајем Кјеркегора, као што су то били и значајни философи (Хайдегер, Јасперс, Сартр) и богослови (Гогартен и Бултман)⁶³. Тек се у људском одговору на Божији говор досеже истински хуманизам⁶⁴, јер је Бог у Исусу Христу „онај који је грешног и осуђеног, поричућег и пореченог човека прихватио, отграо из положаја наспрот себе и поставио поред себе“⁶⁵. Тиме се омогућује удаљавање од природног богословља ка откривењском позитивизму. Овај богословски став је омогућио шири унутарбогословски дијалог као и дијалог са хуманизмом уопште. Овде се инсистира на потпуној неспособности људске природе да започне дијалог са Богом. Тежиште се ставља на неопходност људске реакције на Божију поруку, што је тежиште специфичног теохуманизма⁶⁶. Барт указује на слободан покрет Божији према човеку у сусрету божанског и људског времена у тајни откривења⁶⁷, при чему је Реч Божија актуелизација догађаја који се објављује која га чини реалном објавом (*proclamation*). На тај начин, писана Реч се препознаје као „главно откривење прошлости“ које је „усмерено ка будућности“⁶⁸.

Библија није Божије откривење, већ то постаје тек када је место где се појављује „*гођаћај јомоћу којеј је, делом Божијим, Реч ојакривена*“. Карл Барт, без обзира што је високо ценио писану Реч тј. Свето Писмо као нормативни богословски израз,

⁶⁰ David F. Ford and Rachel Muers, editors *The Modern Theologians: An Introduction to Christian since 1918: Daniel W. Hardy, Karl Barth*, 30.

⁶¹ David F. Ford and Rachel Muers, editors *The Modern Theologians: An Introduction to Christian since 1918: Daniel W. Hardy, Karl Barth*, 30; Karl Barth, *Teološki eseji: Suverenost Riječi Gospodnje*, 17-21 упр. Karl Barth, *Teološki eseji: Ivan Šarčević, Karl Barth (1886-1968) – Pozitivizam objave i 'božanski' Bog*, 122; Paul Van Buren, *Christ In Our Place* (Grand Rapids: William B. Eerdmans Publishing Company, 1957).

⁶² Hans Küng, *Postoji li Bog*, 200.

⁶³ Hans Küng, *Postoji li Bog*, 393; Martin, R. P., & Davids, P. H. 2000, c1997. *Dictionary of the later New Testament and its developments* (Downers Grove, IL: InterVarsity Press), electronic ed. упр. Freedman, D. N. 1996, c1992. *The Anchor Bible Dictionary*. Doubleday: New York, electronic ed; James Freeman Rand, *Bibliotheca Sacra*. 1998: *The Barthian Doctrine of Salvation*, Part 2 (Dallas, TX: Dallas Theological Seminary), electronic ed; Enns, P. P. 1997, c1989. *The Moody handbook of theology*, Moody Press: Chicago, Ill, 472.564 .575.577.578.587.588.589. Ferguson, S. B., & Packer, J. *New dictionary of theology* (Downers Grove, IL: InterVarsity Press, 2000, c1988), 576;

⁶⁴ Karl Barth, *Teološki eseji: Suverenost Riječi Gospodnje*, 25-34.

⁶⁵ Hellmut Traub, 219.

⁶⁶ Hellmut Traub, 219.

⁶⁷ David F. Ford and Rachel Muers, editors *The Modern Theologians: An Introduction to Christian since 1918: Daniel W. Hardy, Karl Barth*, 30.

⁶⁸ David F. Ford and Rachel Muers, editors *The Modern Theologians: An Introduction to Christian since 1918: Daniel W. Hardy, Karl Barth*, 29.

није о њој говорио као о *Речи Божијој* или *Божијем откривењу*. Он је радије говорио о речи **Божијој посведоченој у Библији**. Барт говори о библијским сведоцима који су као пророци Старој и апостоли Новој завета били савременици историјских догађаја којима је Бог успоставио савез са људима тиме што им је говорио своју Реч.

При томе, сведочанство старозаветних пророка није само увод у сведочанство Новога завета, већ сведочанство о историји Божијег деловања у народу Израила чији је врхунац оваплоћење Божије речи о којем (и којој) су сведочили писци Новога Завета који и јесу послати у свет да би сведочили о Исусу Христу као Речи Божијој. На тај начин Нови завет се сагледава као збирка писмено фиксиралих и предањских сведочанстава о историји Исуса Христа која су се у црквама првог века доказала као аутентични документи о ономе што су сведоци васкрсења видели, учили и говорили. Зато је она (тј. збирка новозаветних докумената) призната као право и стога меродавно *свеочанство о једној Речи Божијој* (заједно са Новим Заветом)⁶⁹.

Поједини аутори су покушали да укажу на извесну паралелу између Бартовог доживљаја Светог Писма и православног становишта истог, нарочито из перспективе источне Пневматологије која истиче да је Дух Свети потврда непогрешивости целине Светог Писма (што је схватање са којим се Барт слаже). Ипак, они признају да је ова сличност ограничена управо стога што је Барт наглашавао да је Библија Реч Божија тек у актуализацији тј. када постаје догађај. Ово ограничење се може сагледати управо као тачка слагања, јер се и литургијско читање Светог Писма јавља као актуелизација онога о чему се чита и присуство самога Христа⁷⁰. Међутим, иако оно није Реч Божија већ људско (пророчко и апостолско) сведочанство о Речи Божијој, њен ауторитет унутар хришћанства је неприкосновен⁷¹. Овакав став је каткад критикован као недовољан па чак и контрапродуктиван⁷².

⁶⁹ Karl Barth, *Uvod u evangeličku teologiju*, 21-27; Види: David F. Ford and Rachel Muers, editors *The Modern Theologians: An Introduction to Christian since 1918: Daniel W. Hardy, Karl Barth*, 29; Bernard Ramm, *Special Revelation and the Word of God* (Grand Rapids: Eerdmans, 1961), 7. Bernard Ramm, *After Fundamentalism: The Future of Evangelical Theology* (San Francisco: Harper and Row, 1983), 9; Carl F. H. Henry, *The Journal of the Evangelical Theological Society: Theology And Biblical Authority: A Review Article* (Galaxie Software: Garland, TX, 1988), electronic edition; William E. Nix, *The Journal of the Evangelical Theological Society: The Doctrine Of Inspiration Since The Reformation* (Galaxie Software: Garland, TX, 1988), electronic edition; David W. Gill, *The Journal of the Evangelical Theological Society: Jacques Ellul's View Of Scripture* (Galaxie Software: Garland, TX, 1998), electronic edition; Enns, P. P. 1997, c1989. *The Moody handbook of theology*. (Chicago, Ill: Moody Press), 561; Archer, G. L., *A survey of Old Testament introduction* (Chicago: Moody Press, 1998, c1994), 574; Kevin J. Vanhoozer, *Trinity Journal: Exploring the World; Following the Word: The Credibility of Evangelical Theology in an Incredulous Age* (Deerfield, IL: Trinity Seminary, 1998), electronic edition.

⁷⁰ Walvoord, John F., *Moody Monthly: Living in the Light of Our Lord's Return* (October, 1954).

⁷¹ Karl Barth, *Teološki eseji: Autoritet i značenje Biblije*, 53-61. Види: David F. Ford and Rachel Muers, editors *The Modern Theologians: An Introduction to Christian since 1918: Daniel W. Hardy, Karl Barth*, 31.36; Karl Barth, *Preaching of the Gospoel* (Philadelphia: Westminster Press, 1963), 64; Ferguson, S. B., & Packer, J. *New dictionary of theology* (Downers Grove, IL: InterVarsity Press, 2000, c1988), 365.487; Hellmut Traub, *Tendencije teologije u 20. Stoleću: Karl Bart* (Novi sad:Ldi, 1996), 217; *Bibliotheca Sacra*. 1998 (electronic edition.). Dallas Theological Seminary: Dallas, TX (Editor's note: Footnotes in the original edition were numbered from 227–253, but in this electronic edition are numbered from 1–27, respectively); Martin, R. P., & Davids, P. H. 2000, c1997. *Dictionary of the later New Testament and its developments* (Downers Grove, IL: InterVarsity Press), electronic ed.

⁷² Donald G. Bloesch, *Osnove evanđeoske teologije I*, 61.63-64. упр. Donald G. Bloesch, *Holy Scriptu-*

Ипак, чини се да је то превише тенденциозна критика и да је, правилно схваћено, Бартово богословље тежило да води ка „послушности Речи у Библији“, тако да Црква има само један ауторитет. Иако је он посредан и званичан он, такође, даје и слободу Цркви⁷³. Тај став је Барт сажето изразио тврђњом: „Писмо је у рукама Цркве, али не и у њеној моћи“⁷⁴. С друге стране, Барт се одвајао од библиолатрије и критиковао исту истичући значај христоцентричности њеног сведочанства и ауторитета⁷⁵. Све то је утицало на развој специфичног ерминевтичког поступка Карла Барта⁷⁶.

Овде се сурећемо са једним од кључних богословских ставова Карла Барта. Он се дотиче различитих богословских области и то, пре свега, учења о Божијем откривењу, Светом Писму и објави (proclamation) Цркве која је одговор на откривење Божије. Који је њихов међусобни однос? Шта је оно што чини да људски одговор на Божију објаву буде проповед (proclamation) Цркве? Које је место богословља и докматике у свему томе? Ово су питања са којима се Барт рвао у својој еклисиологији, која је изразито комплексна и захтева разматрање шире од оног које можемо да пружимо у овом чланку. Ипак, неопходно је да укажемо на то да је Барт био уверен да делатност Цркве, и то првенствено њена проповед (укључујући и богословље), мора да буде изврно хришћанско сведочанство о истини Речи у времену у коме Црква живи, чак и онда када је то у супротности са општим токовима тог времена. Он сам је то снажно потврдио својим богословским радом. У раној фази то се огледало у политичкој активности, али и бунту против подстрекивања ратних теденција немачке царевине. Можда још снажнији је био његов израз у борби против нацизма који је 30-тих година захватио Немачку.

Док је обављао професорску дужност у Бону и Базелу Барт је формулисао своје богословље против II Светског рата и геноцида и знаменитим радом *Existenz he-*

re: revelation, Inspiration and Interpretation (Carlisle: Paternoster/Downers Grove: InterVarsity Press, 1994); Donald G. Bloesch, *Evangelical review of theology : Volume 23. A digest of articles and book reviews selected from publications worldwide for an international readership, interpreting the Christian faith for contemporary living* (World Evangelical Fellowship. Theological Commission - Evangelical Review of Theology. Paternoster Periodicals: Carlisle, Cumbria, UK - Logos Library System, 2000, 1999), electronic ed, Elwell, W. A., & Elwell, W. A., ел. издање; Carson, D. *Biblical interpretation and the church: Text and context* (Exeter: Paternoster Press, 2000, c1984,) electronic ed; Charles T. Sardeson: *Rediscovering The Words Of Faith* (New York: Abingdon Press, 1956); J. K. S. Reid, *The Authority Of Scripture* (New York: Harper & Brothers, 1957). Kenneth S. Kantzer, *Bibliotheca Sacra*. 1998: Neo-Orthodoxy and the Inspiration of Scripture (Dallas, TX: Dallas Theological Seminary), electronic edition.. David H. Freeman, (Editor) *International Library of Philosophy and Theology: Modern Thinkers Series* y *Grace Theological Journal*. 1998 (Galaxie Software: Garland, TX), electronic edition упр. Ronald H. Nash, *The Word of God and the Mind of Man* (Grand Rapids: Zondervan, 1982); Jack Barentsen, *Grace Theological Journal*. 1998: *The Validity of Human Language: A Vehicle for Divine Truth Barth's Neo-Orthodoxy* (: Garland, TX: Galaxie Software), electronic edition.

⁷³ David F. Ford and Rachel Muers, editors *The Modern Theologians: An Introduction to Christian since 1918: Daniel W. Hardy, Karl Barth*, 31.

⁷⁴ Karl Barth, *CD I*, 682 наведен код Donald G. Bloesch, *Osnove evandeoske teologije 1* (Novi Sad: Dobra, vest, 1989), 67 упр. Steve Motyer, *Evangelical review of theology : Volume 21. "A digest of articles and book reviews selected from publications worldwide for an international readership, interpreting the Christian faith for contemporary living* ((Logos Library System; World Evangelical Fellowship. Theological Commission - Evangelical Review of Theology - Paternoster Periodicals: Carlisle, Cumbria, UK, 2000, 1997), electronic ed.

⁷⁵ Karl Barth, *CD I*, 525 упр. Karl Barth, *CD IV*, 368. наведен код Donald G. Bloesch, *Osnove evandeoske teologije 1*, 81.83.

⁷⁶ Carson, D. *Biblical interpretation and the church: Text and context*, ел. издање; Freedman, *The Anchor Bible Dictionary* (Doubleday: New York, D. N. 1996, c1992), ел. издање.

ute! (1933b; *English Translation Theological Existence Today*) поставио је христолошке основе политичке етике и одбио да пружи легитимитет антисемитском богословљу *Немачкој хришћанској йокреја* (German Christian Movement) и покушају да се оно усагласи са Евангеличком Црквом Немачке. Већ наредне, 1934. год., као аутор *Барменске декларације* подсетио је Цркву на потпуни ауторитет Христа као Господа и његово откривење⁷⁷. Ускоро је морао да напусти Немачку и одлази у Швајцарску настављајући антинацистичко деловање⁷⁸. Наставио је своју бригу за *Истоведну цркву* и својим писмима је храбрио хришћане који су у својим земљама тежили да се одупру „нацистичком хришћанству“⁷⁹.

Барт је од самог почетка свог антинацистичког деловања био свестан опасности које су долазиле од тог покрета и чврсто се противио тим идејама које су покушавале да покваре *аутентичну* конструкцију његовог доктринског богословља. Наглашао је неоправданост „усајлашавања са гистинтивним обележјима race, нарога, нације или државе“⁸⁰. На свој политички став гледао је као на израз богословског уверења и покушај да делује унутар Цркве наводећи је да заузме правилан став унутар друштвених околности. *Еклесијалност* његовог политичког активизма показује и његова политичка (не)активност у погледу тоталитарног комунизма⁸¹ и, много више, његов прелазак од *Хришћанске Дојманике* (зачете у Münsteru) ка *Црквој Дојманици*, јер је друштвено-политичка клима 30-тих година довела до тога да карактеризација „хришћански“ остане готово без стварног садржаја и Барт је упозоравао да у таквој клими сви имају исто одело *Социјал-хришћани, -евангелисти, -религијски*. То одело је, према Барту било састављено од „*ојасних крајих сијејева*“ синкетизма који је постајао све опаснији услед нацистичке идеологије Немачког хришћанског покрета (*German Christian Movement*). У таквој атмосфери *Хришћанска дојманица* уопште није морала бити истински хришћанска. Барт је устао против честе употребе овог приједа и његовог обесмишљавања. Преименовањем свог пројекта је дао практичан пример и послао је јасну поруку о неопходној повезаности доктринике са Црквом⁸².

Поред тога, у нацистичкој Немачкој израз „хришћански“ је постао пријед за *неуједано и ошићељудско*, а објава је постала „*историјска йојевра о ономе што се мојло знаји о себи самоме и о Богу и без објаве*“. Последично, човек је апсолутанизован и његово мишљење постаје критеријум, средиште и циљ, а објава бива релативизована. Хришћанство се своди на ниво природне религије (о којој је Барт имао веома лоше мишљење). То је управо оно против чега Барт устаје. Антропо-

⁷⁷ Mark Lindsa, *Barth*, 330-332 упр. Ferguson, S. B., & Packer, J. . New dictionary of theology (Downers Grove, IL: InterVarsity Press, 2000, c1988), 76; S. B., & Packer, J. New dictionary of theology (Downers Grove, IL: InterVarsity Press, 2000, c1988), 76.

⁷⁸ Mark Lindsa, *Barth*, 332-333.

⁷⁹ Hellmut Traub, 219-220 упр. Klaus Bockmuehl, *Evangelical review of theology Vol. 10: A digest of articles and book reviews selected from publications worldwide for an international readership, interpreting the Christian faith for contemporary living: Secularization and Secularism Some Christians Considerations* (World Evangelical Fellowship - Evangelical Review of Theology - Paternoster Periodicals: Carlisle, Cumbria, UK - Theological Commission - Logos Library System, 2000, 1986), electronic ed.

⁸⁰ Mark Lindsa, *Barth*, 332-333.

⁸¹ Mark Lindsa, *Barth*, 333-334. Hellmut Traub, 220.

⁸² Mark Lindsa, *Barth*, 337-338.

лошка херменеутика није полазиште говора о Богу, већ Божија објава у *историји Исуса Христа*.

Чини се да је Барт, чак и када је дозвољавао известан степен *природне сјознаје* Бога истицао висок степен њене ограничености, у досегу и у дубини. Он је веома оштро реаговао на схватање свог (дотадашњег) богословског сарадника и пријатеља Е. Брунера (E. Brunner) о тачки која чини да је људска природа створена са способношћу спознаје Бога. Бартова бурна реакција је потенцирала да Духу није потребна друга тачка до оне коју сам ствара, а то је већ последица објаве саме. Природан човек је у потпуности под влашћу греха и не поседује икакву способност за богопознање које би надмашило могућу, али и недостатну, религијску спознају – спознају која види само човекову религијску пројекцију (о којој је говорио Фојербах, са којим се Барт на овом месту слаже) Бога, а то и није друго до кумир. Овај приговор је Барт упутио не само протестанском богословљу (Брунера и Шлајмахера) него и богословљу Првог Ватиканског Концила⁸³. У овом контексту, Бартова реакција против природног богословља, која је иначе можда и најкритикованија област његовог богословља⁸⁴, може се сагледати из перспективе Бартовог доследног труда, који је обележио читав његов живот и богословско стваралаштво, да делује као *бојослов Цркве*⁸⁵.

Све ово показује да Барт, без обзира на снажно богословско наглашавање надмоћи откривења над историјом, никада није покушавао да своје богословље одвоји од историје, у смислу реаговања на њу ни у смислу утицаја која је она имала на њега. Стога је у приступу његовом богословљу од највећег значаја упознавање са историјско-еклисијалним контекстом у којем се његово богословље развијало⁸⁶. На

⁸³ Karl Barth, *Teološki eseji: Ivan Šarčević, Karl Barth (1886-1968) – pozitivizam objave i 'božanski' Bog*, 123-124; Jürgen Moltmann, *Raspeti Bog*, 329-330; Alister E. McGrath, 209.222; *Bibliotheca Sacra*. 1998 (electronic edition.). Dallas Theological Seminary: Dallas, TX; William A. Dyrness, *The Journal of the Evangelical Theological Society: The Imago Dei And Christian Aesthetics* (Galaxie Software: Garland, TX, 1988), electronic edition; Elwell, W. A., & Elwell, W. A. 1997, c1984. Vol. 1: *Biographical entries from Evangelical dictionary of theology-Biographical entries from Evangelical Dictionary of Theology* (Grand Rapids: Baker Book House - Baker reference library Logos Library System), electronic ed; Ferguson, S. B., & Packer, J. *New dictionary of theology* (Downers Grove, IL: InterVarsity Press, 2000, c1988), 110.250.

⁸⁴ Овом *швердом сјаву* доприносило је и Бартово схватање пада. Види: Enns, P. P. 1997, c1989. *The Moody handbook of theology*. Moody Press: Chicago, Ill, 156. Elwell, W. A., & Elwell, W. A. Vol. 1: *Biographical entries from Evangelical dictionary of theology* (Baker reference library - Logos Library System Baker Book House - Grand Rapids, 1997, c1984), electronic ed; Thomas F. Torrance, *The Ground and Grammar of Theology* (Charlottesville, Va: University of Virginia Press, 1980), 91.92; upr. Thomas F. Torrance, *Reality and Scientific Theology: Theology and Science at the Frontiers of Knowledge* (Edinburgh: Scottish Academic Press, 1985), 39; Hans Küng, 471-474.481-482.

⁸⁵ Donald G. Bloesch, *Osnove evandeoske teologije II*, 152-154; Vos, H. F., & Thomas Nelson Publishers. 1996. *Exploring church history*. Originally published in 1994 under title: *Introduction to church history*; and in series: Nelson's Quick reference. Nelson's Christian cornerstone series. Thomas Nelson Publishers: Nashville, ел. издање упр. Enns, P. P. 1997, c1989. *The Moody handbook of theology*. Moody Press: Chicago, Ill, 561; Ferguson, S. B., & Packer, J. *New dictionary of theology* (Downers Grove, IL: InterVarsity Press, 2000, c1988), 76-80; Douglas, J. D., Comfort, P. W., & Mitchell, D., *Who's who in Christian history*, Illustrated lining papers: H. Jacobsen, (Wheaton, Ill: Tyndale House, 1997, c1992), el. Edition; J. I. Packer, *The Journal of the Evangelical Theological Society: Upholding The Unity Of Scripture Today* (Garland, TX: Galaxie Software, 1998) electronic edition; R. V. Schnucker: Elwell, W. A., & Elwell, W. A. 1997, c1984. Vol. 1: *Biographical entries from Evangelical dictionary of theology-Biographical entries from Evangelical Dictionary of Theology* (Grand Rapids: Baker Book House - Baker reference library Logos Library System), electronic ed; Hellmut Traub, 218.

⁸⁶ Mark Lindsa, *Barth*, 329. 337-338.

крају ћемо још рећи само то да је основни, можда и највећи, допринос Бартовог дијалектичког богословља христолошки и христоцентрични кључ којим је разрешавао сваку своју богословску дијалектику.⁸⁷

Summary. This article deals with the basic and with the most important ideas of the Swiss theologian Karl Barth. The author counts Barth as one of the most prominent 20th century theologians. Grown up in a family of pastors and professors, he himself acquired a considerable theological education in the well known Swiss and German universities. His early Christian thinking supported liberal theology, but over time he changed his views so radically, that he established a new movement of *Neo-orthodox and dialectic theology*. Barth was a fertile author, recognized lecturer and publicly engaged Christian intellectual, and all of that forced him to flee from Germany in the Nazi period. In his scientific work he was interested in surveying all of the Christian traditions, including the early patristics which is the fundament on which he “resurrected” triadology and eschatology. These were the fields mainly neglected in the protestant circles. He emphasized God’s transcendence and, in accordance with this, he also accented the importance of His concept of Revelation, and therefore his triadology was closely connected with God’s revelation to his people. In this context he stressed out the importance of Christ as *a revealing Word of God*. By this he pointed out the authority of the Holy Scripture as a human testimony of that revealed word. He also reaffirmed the importance of Chalcedon Christology and thus influenced many of the later German protestant theologians. Bart disapproved the *Natural theology and religion* and held it as a human attempt of acquiring knowledge about God. Triadology is in the basics of Barth’s anthropology and therefore he sees a human as *Imago Dei*, a being capable of relationship which involves love.

⁸⁷ Hans Küng, *Postoji li Bog*, 72; Douglas, J., Douglas, J., & Clouse, R., G. 1997, c1991. Vol. 4J: Biographical entries from New 20th-century encyclopedia of religious knowledge. Rev. ed. of: Twentieth century encyclopedia of religious knowledge; Ken R. Gnanakan, *Evangelical review of theology*: Vol. 15. “A digest of articles and book reviews selected from publications worldwide for an international readership, interpreting the Christian faith for contemporary living (World Evangelical Fellowship. Theological Commission - Paternoster Periodicals: Carlisle, Cumbria, UK - Evangelical Review of Theology - Logos Library System 2000, 1991); Enns, P. P. 1997, c1989. The Moody handbook of theology. Moody Press: Chicago, Ill, 561.